

Työkyvyttömyyseläkeläisen avoimille työmarkkinoille työllistymisen taloudelliset kannustimet ja vaikutukset

-
- Vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä saavilla työttömyysloukku 730-1700 €:n palkoilla.
  - Ansiotuloa alle 733,80 € saavilla työkyvyttömyyseläkettä saavilla on myös vakava tuloloukku, joka ulottuu noin 1 700 € ansiotasoon.
  - Loukku aiheutuu eläkkeen kertaleikkaantumisesta 733,80 €:n ansaintarajalla.
  - Loukku voidaan purkaa suhteuttamalla eläke palkkaan samaan tapaan kuin työttömyysturvassa: 40 %:n leikkuri koko palkasta, kun palkka ylittää 733,80 €.
  - Työllisyysaste nousisi 1 %-yks., jos 40 000 henkilöä työllistyisi 60 000 työhaluisesta ja -kykyisestä KELA:lta eläkettä saavasta työkyvyttömyyseläkeläisestä.
  - Tämä tarkoittaisi 1500 €:n palkkatasolla henkilön käteen jäävän tulon nousua 4 500 €:lla vuodessa. Kokonaisuutena ostovoima kasvaisi 185 milj. €.
  - Julkisen talouden vero- ja sova-maksutuotot nousisivat 350 milj. € sekä säästöt asumistuessa olisivat 160 milj. € ja työkyvyttömyyseläkkeissä 290 milj. €. Yhteensä julkinen talous kohentuisi siten potentiaalisesti jopa 800 milj. €.
-

Suomessa on tällä hetkellä 260 000 työkyvyttömyyseläkkeellä olevaa henkilöä. Työuraan perustuvaa eläkettä saa reilut 200 000 henkilöä. Heistä 5–10 prosenttia käy töissä, mutta tämän lisäksi viidesosa eli vajaat 40 000 haluaisi töihin. Neljäsosalla on vähintään kohtalainen työkyky. Pelkän KELA:n vähimmäistyökyvyttömyyseläkkeen varassa on noin 60 000 henkilöä. Heistä lähes puolella on vähintään kohtalainen työkyky.¹ Kun nämä otetaan huomioon voi arvioida työhaluisia ja -kykyisiä olevan vähintään 60 000. Vammaisia ja pitkäaikaissairaita työttömiä työnhakijoita on lähes 70 000 ja osatyökykyisiä työnhakijoita kaikkiaan yli 90 000.²

Noin 220 000 vammaisesta vajaa puolet haluaisi osallistua hyvinvoinnin kasvattamiseen antamalla oma panoksensa työelämään. Vammaisista kolmanneksella on erinomainen tai hyvä työkyky, mutta näistä vain vajaalla 60 prosentilla on työtä.³ Useille vammaisille sopisi ja he haluaisivat työskennellä osa-aikaisesti ja heille sopivissa tehtävissä, jotka vaihtelevat yksinkertaisista suorittavista töistä aina korkeakoulutusta vaativiin tehtäviin.

---

¹ Lähteet: Tilasto Suomen eläkkeensaajista, ETK & KELA.

Gould & Kaliva: Työkyvyttömyyseläke ja ansiotyö, ETK.

Karisalmi, Gould & Virta: Työkyvyttömyyseläkeläiset eri järjestelmissä, ETK.

² Lähde: Työnvälitystilasto, TEM.

³ Lähde: Holm & Hopponen: Vammaisten työkyky 2007, PTT.

Suomessa kannetaan huolta työvoiman tarjonnasta väestön ikääntymiseen ja julkisen talouden tilaan liittyen, mutta toisaalta maassa on noin 220 000 työtöntä tällä hetkellä. Samaan aikaan kuitenkin kärsitään työvoimapulasta monissakin tehtävissä. Usein näissä on kyse osa-aikaisista ja/tai yksinkertaisemmista suorittavista töistä. Näihin liittyy usein myös matala palkkataso.

Monet näistä tehtävistä sopisivat osatyökykyisille ja samalla voitaisiin helpottaa ikääntymisen tuomia haasteita. Mutta kun tulee mahdollisuus tällaisiin töihin ja alkaa taloudellinen harkinta siitä, kannattaako tällainen matalapalkkainen ja/tai osa-aikainen työ ottaa vastaan, tuleekin yllättävä este. Vaikka haluja ja kykyjä olisi, työtä ei taloudellisesti kannata ottaa vastaan palkan ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittamisongelmien vuoksi.

Alla on laskettu käteen jäävä tulo (€/kk) (pylväät/pystyakseli), kun henkilö työllistyy avoimille työmarkkinoille eri palkkatasoilla (€/kk) (vaaka-akseli).

Pylväiden väri kertoo, mikä henkilön tilanne on ollut ennen työllistymistä (työttömyyseläkkeellä, työtoiminnassa, työttömänä). Vastaavan värinen vaakaviiva kertoo käteen jääneen tulon ennen työllistymistä – sosiaaliturvan varassa elettäessä.

Laskelmissa on otettu huomioon verotus, työkyvyttömyyseläke/työosuusraha/työmarkkinatuki ja asumistuki. Vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä (738,82 euroa/kuukausi) saavan vammaisen henkilön on oletettu asuvan Helsingissä 42 m² vuokra-asunnossa, jossa vuokra on 600 euroa ja vesimaksu 20 euroa kuukaudessa. Kun hän on työtoiminnassa, hänen on oletettu saavan 12 euron suuruista työosuusrahaa toimintapäivältä.

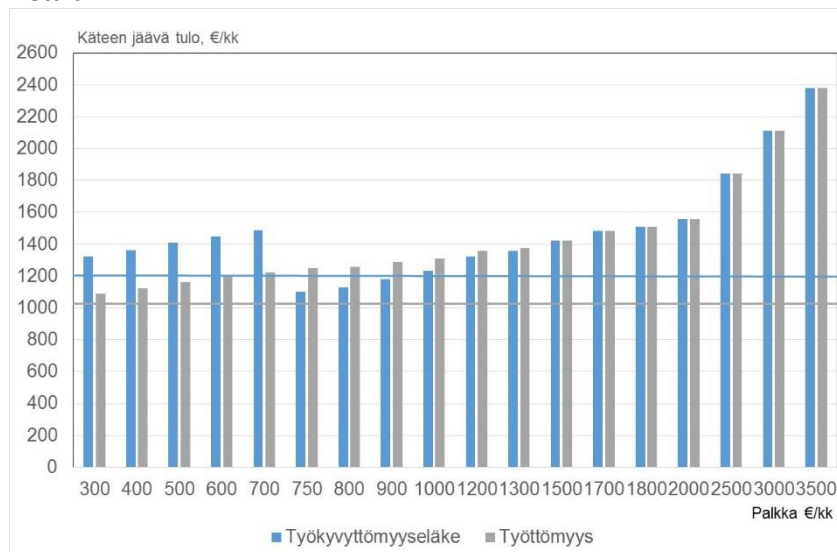
Kun pylväs jää samanvärisen viivan alle, henkilön käteen jäävä tulo laskee työllistyttäessä. Henkilö on ns. työttömyysloukussa (=työllistymisloukussa): hänen ei taloudellisesti kannata ottaa tämän palkkatason työtä vastaan. Tällöin ns. efektiivinen työllistymisveroaste on yli 100 prosenttia.

1. Henkilö siirtyy työkyvyttömyyseläkkeeltä palkkatyöhön

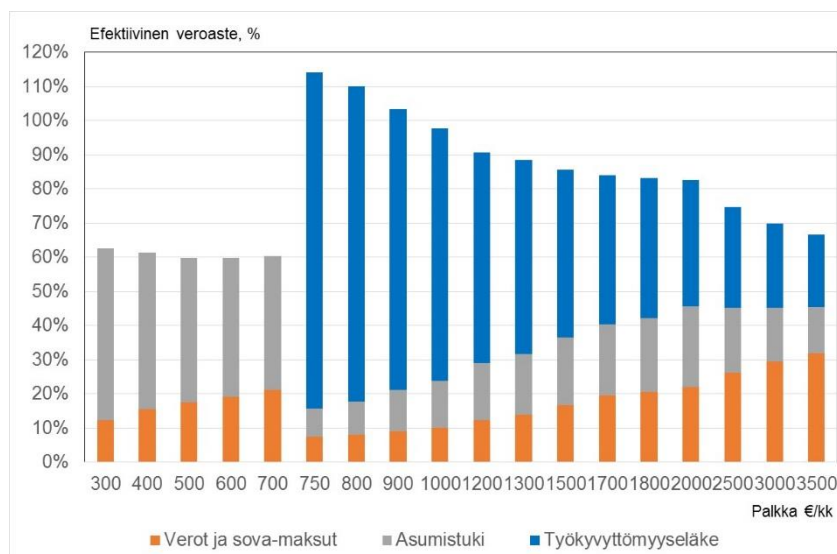
Alla olevassa kuviossa 1 on tilanne, jossa henkilö on vähimmäistyökyvyttömyyseläkkeellä ja siirtyy palkkatyöhön. Vertailuksi on laskettu tilanne, jossa henkilö on ennen työllistymistä työttömänä peruspäivärahan/työmarkkinatuen varassa. Edellä mainittujen tulonsiirtojen lisäksi on otettu huomioon siis asumistuki ja verotus.

Vähimmäistyökyvyttömyyseläkkeellä olevan ei kannata ottaa vastaan työtä, jonka korvaus ylittää ansaintarajan 733,80 euroa kuukaudessa. Hänen käteen jäävä tulo kasvaa vasta palkkatasolla, joka on lähes 1 000 euroa. Tähän on syynä se, että vähimmäistyökyvyttömyyseläke leikkaantuu kerralla pois palkkatulon ylittäessä 733,80 euroa (ks. kuva 2 alla).

Muistio / Harri Hietala

Kuvio 1. Eri palkkatasoille työllistyvän työkyvyttömyyseläkeläisen käteen jäävä tulo ennen ja jälkeen työllistymisen.

Kuvio 2. Eri palkkatasoille työllistyvän työkyvyttömyyseläkeläisen työllistymisveroaste.

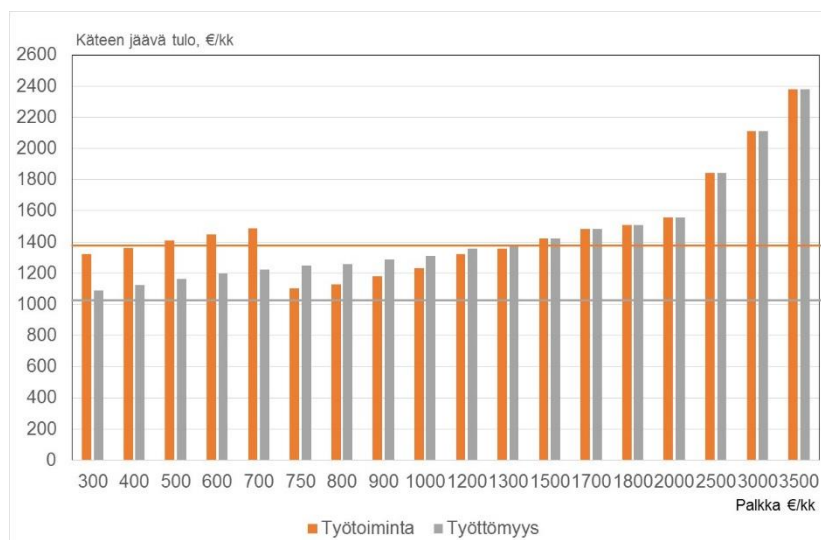
Tällöinkin hänen käteen jäävä tulonsa alittaa kuitenkin selvästi tuloa, jonka hän saisi ansaitsemalla 733,80 euroa. Itse asiassa hänen kannattaakin ottaa vastaan työtä, jossa ansaitsee juuri 733,80 euroa, tai sitten vasta työ, josta ansaitsee yli 1 700 euroa. Tällä välillä vallitsee myös tuloloukku. Ts. henkilön, joka on jo työsuhteessa ja saa palkkaa juuri 733,80 euroa, ei kannata taloudellisesti lisätä työpanostaan ennen kuin ansaitsee reilut 1700 euroa. Sen sijaan työttömän tilanteessa on aina taloudellisesti kannattavaa ottaa työ vastaan: käteen jäävä tulo kasvaa.

2. Henkilö siirtyy työkyvyttömyyseläkkeeltä ja työtoiminnasta palkkatyöhön

Alla olevassa kuviossa 3 on tilanne, jossa henkilö on vähimmäistyökyvyttömyyseläkkeellä ja työtoiminnassa, josta saa työosuusrahaa, sekä siirtyy tästä palkkatyöhön menettäen työosuusrahan. Vertailuksi on laskettu tilanne, jossa henkilö on ennen työllistymistä työttömänä peruspäivärahan/työmarkkinatuen varassa. Edellä mainittujen tulonsiirtojen lisäksi huomioon on otettu siis asumistuki ja verotus. Työtoiminnasta saatavan työosuusrahan on oletettu olevan 12 euroa toimintapäivältä, mikä vastaa verotonta maksimia.

Vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä ja työosuusrahaa saavan ei kannata ottaa vastaan työtä, jonka korvaus alittaa noin 430 euroa tai ylittää eläkkeen ansaintarajan 733,80 euroa kuukaudessa. Hänen käteen jäävä tulo kasvaa vasta palkkatasolla, joka on lähes 1 400 euroa.

Tällöinkin hänen käteen jäävä tulonsa alittaa kuitenkin tulon, jonka hän saisi ansaitsemalla 733,80 euroa. Itse asiassa hänen kannattaakin ottaa vastaan työtä, jossa ansaitsee juuri 733,80 euroa, tai sitten vasta työ, josta ansaitsee yli 1 700 euroa. Sen sijaan työttömän tilanteessa on aina taloudellisesti kannattavaa ottaa työ vastaan: käteen jäävä tulo kasvaa.

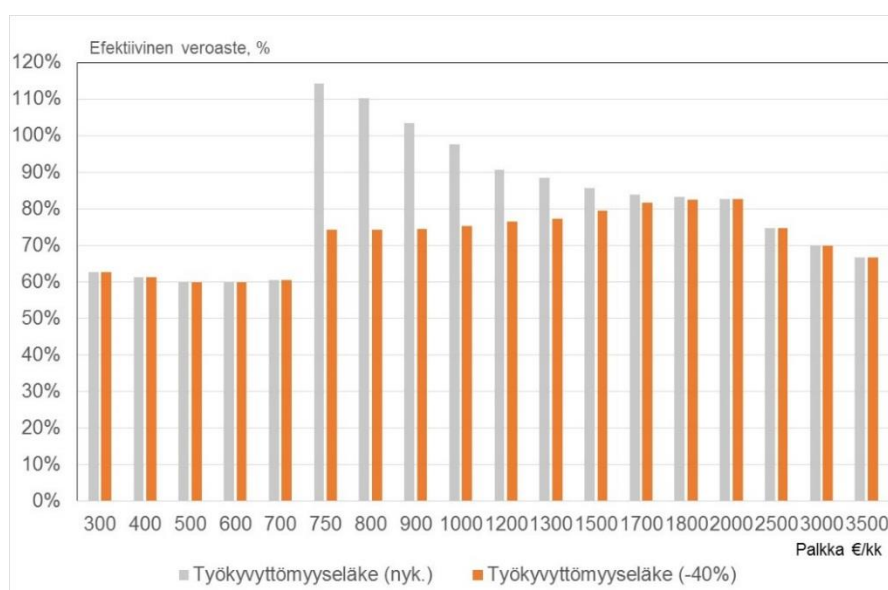

Kuvio 3. Eri palkkatasoille työllistyvän työtoiminnassa olevan työkyvyttömyyseläkeläisen käteen jäävä tulo ennen ja jälkeen työllistymisen.

3. Työttömyysloukun purkaminen

Edellä kuvatut työttömyysloukut täytyy purkaa. Tämä on niin yksilön kuin koko yhteiskunnankin kannalta erittäin kannattavaa sekä taloudellisessa että sosiaalisessa ja hyvinvointimielessä. Alla on tarkasteltu kolmea mallia/tilannetta purkaa loukku.

A. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan loukun purkaminen 40 prosentin leikkurilla

Kuvio 4. Eri palkkatasoille työllistyvän työkyvyttömyyseläkeläisen työllistymisveroaste nykyisin ja 40 %:n leikkurilla.

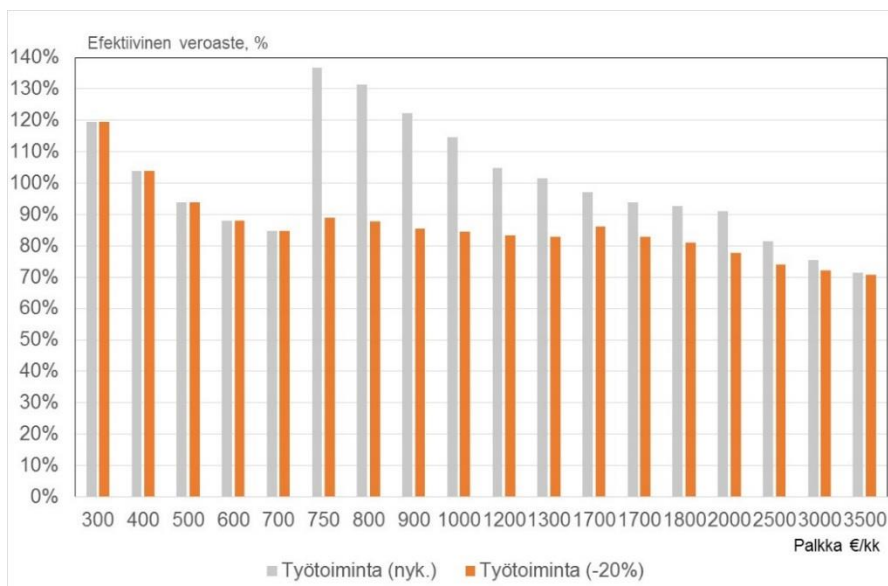
Ensimmäisenä ratkaisumallina on vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä saavien eläkkeen leikkaantuminen 40 prosentilla koko palkkaa vastaan, kun palkka ylittää ansaintarajan 733,80 euroa (suojaosuus). Ts. jokaista ansaittua palkkaeuroa vastaan vähimmäistyökyvyttömyyseläke olisi 40 senttiä pienempi, kun palkka ylittää 733,80. Tällöin efektiiviset työllistymisveroasteet saataisiin painettua 60–80 prosentin tasoon.

B. Työtoiminnassa olevan työkyvyttömyyseläkeläisen loukun purkaminen 20 %:n leikkurilla

Työtoiminnassa olevien kohdalla on laskettu, että vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä saavien eläke leikkaantuisi 20 prosentilla koko palkkaa vastaan, kun palkka ylittää 733,80 euroa (suojaosuus). Ts. jokaista ansaittua palkkaeuroa vastaan vähimmäistyökyvyttömyyseläke olisi 20 senttiä pienempi, kun palkka ylittää 733,80. Tällöin työllistymisen efektiiviset

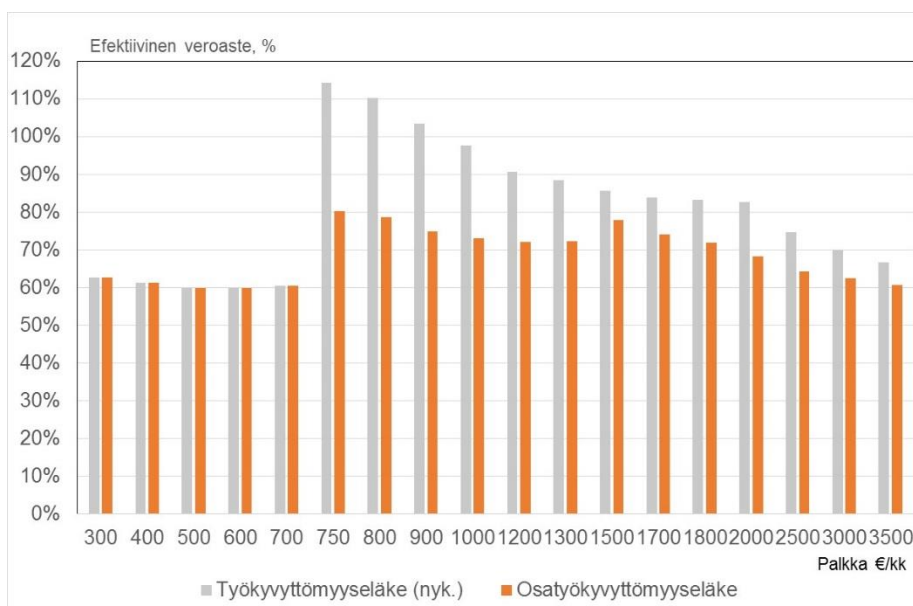
Muistio / Harri Hietala

veroasteet saataisiin painettua 70–90 prosentin tasoon lukuun ottamatta aivan matalimpia (alle 400 euron) palkkatasoja.

Kuvio 5. Eri palkkatasoille työllistyvän työtoiminnassa olevan työkyvyttömyyseläkeläisen työllistymisveroaste nykyisin ja 20 %:n leikkurilla.

C. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan loukun purkaminen sovittamalla eläke puoleksi

Kuvio 6. Eri palkkatasoille työllistyvän työkyvyttömyyseläkeläisen työllistymisveroaste nykyisin ja sovitteltaessa eläke puoleksi.

Muistio / Harri Hietala

Vaihtoehtoinen malli olisi vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä saavien eläkkeen sovittelu puoleksi täydestä (738,82 euroa) eläkkeestä, kun palkka ylittää ansaintarajan 733,80 euroa (suojaosuus). Myös tällä tavoin efektiiviset työllistymisveroasteet saataisiin painettua 60–80 prosentin tasoon.

4. Työllistymisen suorat taloudelliset vaikutukset

Alla on laskettu vähimmäistyökyvyttömyyseläkkeen tasolla työllistymisen potentiaalisia suoria vaikutuksia. Lisäksi tulevat luonnollisesti näiden kerrannaisvaikutukset ja säästöt mm. sosiaali- ja terveyspalveluiden vähäisemmästä kysynnästä.

Alla oleva laskelma suorista vaikutuksista julkiseen talouteen on laadittu olettaen, että nykyisistä työkyvyttömyyseläkkeellä olevasta 260 000 henkilöstä 40 000⁴ – työllisyysaste +1 %-yks. – siirtyisi eläkkeeltä myös ansaitsemaan palkkatyöhön. Näiden on siis oletettu saavan vähimmäistyökyvyttömyyseläkettä.

Vaikka nämä henkilöt ansaitsisivat vain sen 733,80 euroa kuukaudessa, joka on mahdollista ansaita ilman eläkkeen leikkaantumista, merkitsisi tämä yksilöiden käteen jäävän tulon kasvua lähes 4 500 eurolla vuodessa käteen jäävän tulon noustessa yli 18 000 euroon. Kokonaisuutena ostovoima kasvaisi 175 miljoonaa euroa. Lisäksi henkilöiden vanhuuseläke karttuisi työsuhteen ansainnan myötä.

Julkisen talouden kannalta tämä muutos merkitsisi 115 miljoonan euron kasvua ansiotulosta perittävien verojen ja sova-maksujen tuotossa. Lisäksi kulutuksesta saadut välilliset verot tuottaisivat yli 80 miljoonaa enemmän. Yhteensä julkiselle taloudelle tulisi siis lähes 200 miljoonan euron lisätulot. Lisäksi asumistuessa tulisi 135 miljoonan euron säästöt. Siten julkisen talouden tilanne kohentuisi lähes 335 miljoonalla eurolla pelkästään suorina vaikutuksina vuositasolla. Henkilöä kohden laskettuna tämä olisi reilut 8 300 euroa.

Jos 40 000 henkilöä työllistyisi (vaikka tähän ei siis ole taloudellisia kannustimia) ansaiten 1 500 euroa kuukaudessa niin, että eläke leikkaantuu kokonaan pois, merkitsisi tämä yksilöiden käteen jäävän tulon kasvua lähes 3 500 eurolla vuodessa käteen jäävän tulon noustessa lähes 18 000 euroon. Kokonaisuutena ostovoima kasvaisi 135 miljoonaa euroa.

Julkisen talouden kannalta tämä muutos merkitsisi yli 270 miljoonan euron kasvua ansiotulosta perittävien verojen ja sova-maksujen tuotossa. Lisäksi kulutuksesta saadut välilliset verot tuottaisivat lähes 65 miljoonaa enemmän. Yhteensä julkiselle taloudelle tulisi siis yli 335 miljoonan euron lisätulot. Lisäksi asumistuessa tulisi yli 140 miljoonan euron säästöt ja työkyvyttömyyseläkkeissä yli 350 miljoonan euron säästöt. Siten julkisen talouden tilanne kohentuisi yli 830 miljoonalla eurolla pelkästään suorina vaikutuksina vuositasolla. Henkilöä kohden laskettuna tämä olisi vajaat 21 000 euroa.

---

⁴) Arvio potentiaalista perustuen: Tilasto Suomen eläkkeensaajista, ETK & KELA.

Gould & Kaliva: Työkyvyttömyyseläke ja ansiotyö, ETK.

Karisalmi, Gould & Virta: Työkyvyttömyyseläkeläiset eri järjestelmissä, ETK.

	Ansaitisi juuri 733,80 €/kk	Ansaitisi 1500 €/kk - ei eläkettä	Ansaitisi 1500 €/kk – eläke leikkaantuu 40 %
Verot ansiotulosta	115 705 584	272 520 000	267 480 000
- kunnallisvero	17 963 424	69 120 000	64 080 000
- tt:n sova-maksut	22 366 224	49 320 000	49 320 000
- ta:n sova-maksut	75 375 936	154 080 000	154 080 000
Verot kulutuksesta	81 092 532	64 200 864	82 836 000
- km. ALV	65 497 814	51 854 544	66 906 000
- km. muut kulutuksen verot	15 594 718	12 346 320	15 930 000
YHTEENSÄ	196 798 116	336 720 864	350 316 000
Säästö asumistuessa	136 732 800	141 340 800	162 076 800
Säästö työkyvyttömyyseläkkeessä	0	354 633 600	288 000 000
YHTEENSÄ	333 530 916	832 695 264	800 392 800

Taulukko 1. Vaikutukset julkiseen talouteen 40 000 työkyvyttömyyseläkeläisen työllistymisestä eri palkkatasoilla sekä tavoissa sovittaa yhteen palkka ja eläke.

Siinä tapauksessa, että työttömyysloukku purettaisiin niin, että 40 000 työllistyvän henkilön eläke leikkaantuisi 40 % palkkaa vastaan ja nämä ansaitisivat 1 500 euroa kuukaudessa, merkitsisi tämä yksilöiden käteen jäävän tulon kasvua reilulla 4 500 eurolla vuodessa käteen jäävän tulon noustessa yli 19 000 euroon. Kokonaisuutena ostovoima kasvaisi noin 185 miljoonaa euroa.

Julkisen talouden kannalta tämä muutos merkitsisi lähes 270 miljoonan euron kasvua ansiotulosta perittävien verojen ja sova-maksujen tuotossa. Lisäksi kulutuksesta saadut välilliset verot tuottaisivat reilut 80 miljoonaa enemmän. Yhteensä julkiselle taloudelle tulisi siis 350 miljoonan euron lisätulot. Lisäksi asumistuessa tulisi reilun 160 miljoonan euron säästöt ja työkyvyttömyyseläkkeissä lähes 290 miljoonan euron säästöt. Siten julkisen talouden tilanne kohentuisi 800 miljoonalla eurolla pelkästään suorina vaikutuksina vuositasolla. Henkilöä kohden laskettuna tämä olisi 20 000 euroa.

Siten verrattuna tilanteeseen, jossa kannustinloukku ei purettaisi, vaan muutos työllistymisessä tapahtuisi ”itsestään”, julkisen talouden menetykset olisivat vaivaiset 32 miljoonaa euroa loukun purkamisesta. Yksi 25 työllistyneestä maksaisi julkisen talouden menetykset työttömyysloukun purkamisesta takaisin. Verrattuna nykyiseen tilanteeseen, jossa edes 1 500 euron kuukausipalkkaista työtä ei kannata taloudellisesti ottaa vastaan, julkisen talouden lisätulot ja säästöt olisivat jopa lähes 470 miljoonaa euroa eläkkeeltä parempipalkkaiseen työhön siirtymisestä.

Jos keskimääräinen ansiotasoinen olisikin 1 000 euroa kuukaudessa, 40 000 henkilön työllistyessä julkisen talouden tasapaino kohenisi 525 miljoonalla eurolla vuositasolla. Ansiotulojen vero- ja sova-maksutulot kasvaisivat 155 miljoonalla eurolla ja kulutuksen välillisten verojen tuotot reilulla 60 miljoonalla eurolla. Asumistuessa säästyisi vajaat 120 miljoonaa euroa ja työkyvyttömyyseläkkeistä reilut 190 miljoonaa euroa. Henkilöä kohden laskettuna tämä olisi 13 000 euroa.